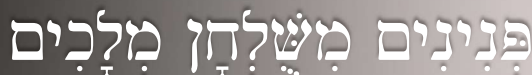

שבת פרשת נח תשפ"ז

ד"ר מוקדשים לעילוי נשמת מו"א ר' יפת בן יצחק ז"ל הכ"מ.

ותמלא הארץ חמס (ו יא)

עניין של חינוך

**"וַיִּזְכֹּר אֱלֹקִים אֶת נֹחַ וְגֹ' וַיַּעֲבֹר
אֱלֹקִים רוּחַ עַל הָאָרֶץ וַיָּשֹׁב
הַמַּיִם" (ח, א)**

וַיִּזְכֹּר אֱלֹקִים אֶת נָח, מֶה זָכִירָה נִזְכָּר לוֹ;
שָׁזָן וּפְרִנָּס אוֹתָם כָּל י"ב חֹדֶשׁ בַּתְּבָה".
(ב'ר ל"ג ג') רָאוּ לְהִבִּין מִדּוּעַ הָיָה צָרִיד
נָח זְכוּת מִיַּחְדָּת [שֶׁהָיָה זֶן וּמִפְרִנָּס אֶת כָּל
הַחַיּוֹת מ"ב חֹדֶשׁ] כְּדִי שְׁמִי הַמְּבּוּל יִפְסִיקוּ
לָרֶדֶת, וְהָרִי כָּל מִצִּיאָתוֹ בַּתְּבָה זֶה וְרַק כְּדִי
שֶׁיִּנָּצֵל, וּמֵאַחֵר שֶׁכָּבַר הַצִּילוֹ הַקֵּב"ה וְנָתַן
לוֹ לְהַכְנִס לַתְּבָה, מִדּוּעַ הָיָה צָרִיד עֹכְשׁוֹ
זְכוּת נִסְתַּפֵּת בְּכַדִּי שְׁמִי הַמְּבּוּל יִפְסִקוּ.
וְנִרְאָה שֶׁבִּשְׂעָה שְׁמִדַּת הַדִּין מֵתוּחָה
בְּעוֹלָם, צָרִיד לְזְכוּת לְרַחֲמִים מִיַּחְדִּים כְּדִי
לְהַנָּצֵל מִמִּדַּת הַדִּין הַמֵּרַחֶפֶת עַל פְּנֵי תוֹשָׁבֵי
הָעוֹלָם, וְלָכֵן אַף שֶׁכָּבַר זָכָה נָח לְהַצִּלָּה
בַּתְּחִלָּה, מ"מ זֶה הָרִי הָיָה בְּזִמּוֹן שְׁעָדִיו לֹא
הִתְחִילוּ מִי הַמְּבּוּל בַּעֲצוּמָם וּמִדַּת הַדִּין
שֶׁלֹּטָה בְּעוֹלָם, הָיָה נָח בִּסְכָנָה עֲצוּמָה שְׁמָא
תִּפְגַּע בּוֹ עֹכְשׁוֹ מִדַּת הַדִּין עַל שֶׁלֹּא בִקֵּשׁ
רַחֲמִים עַל בְּנֵי דֹורוֹ בִּשְׂעָה שְׁאָמְרוּ לוֹ
הַקֵּב"ה "קֶץ כָּל בָּשָׂר בָּא לִפְנֵי", (וְכִמְבָּאֵר
בַּזֶּה"ק פְּרִשְׁתִּי נָח), וְלָכֵן הֶעֱרִיד נָח לְזְכוּת
מִיַּחְדָּת, וְכִמּוֹ שֶׁפָּרְשׁוּ חז"ל שֶׁנִּצְלוּ בְּזְכוּת
שָׁזָן וּפְרִנָּס אֶת בְּעָלֵי הַחַיִּים בְּהִיּוֹתָם בַּתְּבָה,
וְהַבְּאוּר בַּזֶּה שְׁפִינוֹן שֶׁהוּא נִהְגָּ עִם הַבְּעָלִי
חַיִּים בְּמִדַּת הַרַחֲמִים וְזֶן אוֹתָם וְכָלכָּלָם,
נִהְגָּ עִמּוֹ הַקֵּב"ה בְּמִדָּה כִּנְגֵד מִדָּה וְהִצִּילוֹ
בְּמִדַּת הַרַחֲמִים מֵהַמְּבּוּל.

וְרֹאִים אֲנִי מִכָּאן כְּמֵה רַחֲמִים זֹכֶה הָאֵדָם
לְהַמְשִׁיד עָלָיו מִשְׁמִים בְּזָכָת מֵה שֶׁהוּא
מְטִיב עִם הַבְּרִיּוֹת, שֶׁאִפְלוּ בְּזֶמֶן שֶׁמִּדַּת
הַדִּין מִתּוֹחָה בְּעוֹלָם וְאִין הָאֵדָם רָאוּ
לְהַנְצֵל בְּזָכָת מַעֲשָׂיו, מ'מ אִם הוּא מְטִיב
עִם הַבְּרִיּוֹת מֵרַחֵם עָלָיו, וְכֵמוּ שֶׁאִמְרוּ חֲז"ל
"כָּל הַמֵּרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת – מֵרַחֲמִין עַל מִן
הַשָּׁמַיִם".

(מתוך מאמר בתשובות והנהגות למרן
פוסק הדור הרב משה שטרנבוך שליט"א)

הַחֲסִידִים חֲמוּרִים בְּיוֹתֵר חֲטָאוֹ דוֹר הַמַּבּוּל; גִּזְלָה, גִּיעַה וּשְׁפִיכוּת־דָּמִים – כְּמוֹכָא בְּחֻז"ל, וּבְכָל זֹאת: "לֹא נִתְּתָם גִּזְר־דִּינָם אֶלָּא עַל הַגִּזְלָה" (סִנְהֶדְרִין קח, א). אוֹלָם בַּל־נִטְעָה לַחֲשֹׁב כִּי הָיוּ הֵם גִּנְבִים "מֵאַפְיוֹנִירִים", פְּרָאִיִּים, כְּמוֹכֵר בַּמְחוּזוֹתֵינוּ מִפְּעַם לִפְעַם. אֶלָּא מִכְבָּדִים וְדִפְלוֹמָטִים הָיוּ. 'שִׁיטַת הָעֲבוּדָה' שֶׁלָּהֶם הָיְתָה בְּצוּרָה בְּכִזְכּוֹל נְכוֹנָה וּמַצְדִּיקַת. סוֹכֵן הָיָה בָּא עִם מִשְׁאִית טְעוּנָה חֲבִילוֹת שֶׁל מִינֵי מְזוֹנוֹת וּמֵאִפִּים בְּכָדִי לִבְבֹּאן לַחֲנוּיּוֹת הַמְּזוּן, וְכֵן חָשַׁב לַהֲתַפְרֹס בְּדָרָךְ-כְּבוֹד מַעֲמַל-כְּפִיו. וְכֵן לָפְתָה הָיוּ מְקִיפִים אוֹתוֹ עֲשָׂרוֹת אֲלָפֵי אֲנָשִׁים, וְכָל אֶחָד מֵהֶם הָיָה לוֹקֵחַ מִמֶּנּוּ שֶׁתְּהִיָּה לוֹ יְכָלֶת מִשְׁפָּטִית וְחֻקִּית לְתַבַּע מִישָׁהוּ מְסִים עַל סְכוּם פְּעוּט־עָרֶךְ שֶׁכֶּה... זֶהוּ לֹלָא סִפְק חֲמַס נִפְשָׁע הַנוֹבֵעַ מִפְּחִיתוֹת אֲנוּשִׁית וּשְׁחִיתוֹת-לֵב מֵהַמְדַּרְגָּה הָרֵאשׁוֹנָה, אוֹלָם בְּדָרָךְ דִּפְלוֹמָטִית. מִיּוֹ יְכָלֶת אֲכֻזָּרִית בִּזְאת הַלּוּצִיָּא אֲדָם נָקִי מִנְּכֻסָיו מִבְּלִי שֶׁמִּישָׁהוּ יַחוּשׁ רַגְשׁוֹת-אַשְׁמָה כִּלְשָׁהוּ, אוֹ יַעֲלֶה בְּדַעְתּוֹ בְּדֵל שֶׁל מַחֲשָׁבָה שְׁמָא אֵכֵן עֲשֵׂה עוֹל כְּבָר עֲשִׂיתִי, בְּסֵף-הַכֵּל לַקְּחָתִי לוֹ עוֹגִיָּה אַחֲתִי... אֵלוֹ לֹא סְפוּרֵי בָּדִים וְדִמְיוֹנוֹת. זֶהוּ תֵּאוֹר מִפְּרֶשׁ בְּחֻז"ל (בְּרֵאשִׁית רַבָּה לא, ה): "יִסְרָף כָּל בִּשָּׂר בָּא לִפְנֵי – הִגִּיעַ זְמַנָּם לַהֲקַצֵּץ, הִגִּיעוּ כְּטוּגוֹרִים שֶׁלָּהוּ לִפְנֵי. וְכָל-כֵּן לִמָּוֶה: 'כִּי מִלָּאָה הֵאָרֶץ חֲמַס מִפְּנִיָּהם'. אִיזְהוּ חֲמַס וְאִיזְהוּ גִזְלָה! אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: חֲמַס אִינוֹ שׁוֹה פְּרוּטָה וְגִזְלָה שׁוֹה פְּרוּטָה. וְכֵן הָיוּ אֲנָשֵׁי הַמַּבּוּל עוֹשִׂים; הָיָה אֶחָד מֵהֶם מוֹצִיא קִפְתּוֹ מִלָּאָה קִטְנִיּוֹת, וְהָיָה זֶה בָּא וְנוֹטֵל פְּחוֹת מִשְׁוֹה פְּרוּטָה, וְזֶה בָּא וְנוֹטֵל פְּחוֹת מִשְׁוֹה פְּרוּטָה, עַד מְקוֹם שֶׁאִינוֹ יָכוֹל לַהּוּצִיאָו בְּדִין". אֵת רוּחַ הַשְּׁחִיתוֹת הָאֵלֶּה שֶׁאַפְּפָה אֶת אֲנָשֵׁי דוֹר הַמַּבּוּל, וְרַע-הַלֵּב שֶׁפָּשָׂה בְּקִרְבָּם – מִיּוֹ תַּרְבוּת אֲנוּשִׁית חוֹלָה אֲשֶׁר הִפְכָּה אֶת הַחֲמַס וְהַגִּזְלָה לְדָרָךְ חִיִּים מֵתַקְבֵּלֶת עַל הַדַּעַת, וְכִשְׁיִטָּה' מֵאַרְגָּנָת וּמַצְדִּיקַת, רָצָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לַעֲקֹר מִן הַשָּׂרֶשׁ, וְלַעֲשׂוֹת לָזֶה סוּף בְּאַמְצָעוֹת הַמַּבּוּל! נִקְי־כְּפִים וּבְר־לֵבָב רַבּוֹתֵינוּ גְדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל בְּצַדִּיקָתָם וּבִירְאַת-חֲטָאִם, אֵכֵן זָכוּ לַהֲגִיעַ לַשְּׁלֵמוֹת בַּתְּחוּם זֶה שֶׁל זֵהִירוֹת בְּמִמּוֹן הַיּוֹלָת, וְהָיוּ חֲרָדִים כָּל יְמֵיהֶם שֶׁלֹּא יִדְבַק בָּהֶם וְלוֹ שְׁמֵץ מִן הָעוֹן הַחֲמוּר הַזֶּה לְסוּגְיוֹ וְלַעֲנָפָיו. אֵף בַּחֲשׁוֹת רְחוּקִים נִזְהָרוּ מִמִּמּוֹן שֶׁאִינוֹ שֶׁלָּהֶם, וְהַחֲמִירוּ בְּסִפִּיקוֹת שׁוֹנוֹת אֵף לִפְנִים מִשׁוֹרֵת הַדִּין. זֵהִירוֹתוֹ שֶׁל הַסֵּבָא הִסְטִיפְלֶר', מֶרֶן הַגָּאוֹן רַבִּי יַעֲקֹב יִשְׂרָאֵל קֹהֲנֵיבֶסְקִי זצ"ל, בְּעִנְיֵי מְמוֹנוֹת הִיָּתָה מִפְּלָאָה בְּיוֹתֵר. הוּא דִקְדַּק בְּעִנְיָנִים אֵלּוֹ כְּחוֹט הַשְּׁעָרָה. הַחֲמִיר עַל עֲצָמוֹ אֶפְלוֹ עַל פְּחוֹת מִשְׁוֹה פְּרוּטָה. סֵפֶר הַגָּאוֹן רַבִּי מִשֶּׁה מֶרְדִּכִּי שׁוּלְזֵינְגֶר זצ"ל, בַּעַל 'מִשְׁמֵר הַלּוֹי', כִּי בְּאַחַד מִבְּקוּרָיו הַתְּכוּפִים בְּמַעוֹנוֹ שֶׁל הִסְטִיפְלֶר' שׁוֹחֵחַ עֲמוֹ בְּדַבְּר־תּוֹרָה, וְאָמַר לוֹ עַל חֲדָשׁ מְסָךְ בְּסִפְרוֹ 'קַהֲלוֹת יַעֲקֹב', שֶׁכָּבֹד הַקְּדִימוֹ בָּזָה בְּסִפְרוֹ 'כּוֹכַב מֵיַעֲקֹב', וְהִסְטִיפְלֶר' שָׁמַח מְאֹד. רַבִּי מִשֶּׁה מֶרְדִּכִּי שֶׁכָּבֹד הַקְּדִימוֹ בָּזָה אֶת הַדְרָגָם בְּפָנִים הַסֵּפֶר שָׁאֵלוּ – אִם יֵשׁ לוֹ בִּבְיָת אֵת הַסֵּפֶר הַזֶּה 'כּוֹכַב מֵיַעֲקֹב'! וְהִסְטִיפְלֶר' הָשִׁיב שְׂאֵכֵן יֵשׁ לוֹ, הוּא קָנָה אוֹתוֹ חָפֵץ אֲצֵל סוֹחֵר סְפָרִים בְּעִיר תַּל-אֲבִיב, אוֹלָם נִמְנַע מִלְּהַשִּׁתֵּמֵשׁ בוֹ. מִדּוּעַ? כִּי יֵשׁ לוֹ חֲשֵׁשׁ שְׁמָא הַמּוֹכֵר מְכַר לוֹ אֶת הַסֵּפֶר בְּזוֹל מְדִמֵּי שְׁוִין, מִתּוֹךְ חֶסֶר יָדִיעָה עַל עֲרָפּוֹ הָאֲמָתִי שֶׁל הַסֵּפֶר, וְכִשְׁתַּעֲוֹרֵר לְכֹךְ מֵאַחֵר יוֹתֵר וְשֵׁב עַל עֲקֻבוֹתָיו לְשֵׁלֶם לַמּוֹכֵר – לֹא מַצָּאוּ, וּמֵאַזְּ נִמְנַע מִלְּהַשִּׁתֵּמֵשׁ בוֹ. אֵת הַחֲנוּךְ הַזֶּה – שֶׁלְקַחְתָּ מֵהַשָּׁנִי וְלַהֲנוֹת מֵה

בַּעֲיֵירוֹתַי הָיִיתִי פֶּעַם בְּבֵית מוֹרֵי חֲמִי שֶׁר-הִתּוֹרָה מֵרֵן הָגָאון רַבִּי חַיִּים קוֹנִיבְסְקִי זצ"ל, וְהוּא נִזְקַק לַעֲט לָרֹגַע כְּדֵי לַחֲתֹם עַל מִסְמָךְ כְּלָשָׁה: הוֹצֵאתִי אֶת הַעֵט שְׁלִי מֵהַכֵּס וְהַנְשֵׁיתִי לוֹ, אֵךְ הוּא סָרַב לִקְחֹת. אָמַר לִי: "אֲדָם צָרִיךְ לִהְרָגִיל אֶת עַצְמוֹ שֶׁלֹּא לִקְחֹת שׁוּם דָּבָר מֵהַשָּׁנִי..." (נִלְקַט בְּקִצּוֹר מִתּוֹךְ מֵאמֶר שְׁלֹם שֶׁל הַגַּה"צ רַבִּי יִצְחָק קוֹלֶדְצְקִי שְׁלִיט"א - מִתּוֹךְ הַסֵּפֶר הַחֹדֶשׁ 'לַעֲשׂוֹת רְצוֹנָה' עַל חֲמֵשׁ בְּרָאשִׁית)

לע"נ הבחור אריה ז"ל בן דוד וזהבה הי"ו

מערכת שיעורי לב ארי – שיעורים שבועיים לאור הפרשה מפי הרב אריה יוסף שליט"א

מעשה שהיה...

ר' כקנה ספור על מרן הדיין הרב שמחה זליג ריגל

זצ"ל זיע"א. (מלוקט בשינוי לשון קלים מתוך 'פניני הצדיקים')

הילולא דצדיקייא

הילולת כ"ק מרן

רבי שמחה

זליג ריגל

זצ"ל זיע"א

(ד' חשוון תשי"ג)

הגאון הרב שמחה זליג ריגל הי"ד - נולד ב-כ' אדר ה'תרכ"ד לאביו: ר' דב (תלמיד חכם ובעל שיעור קומה תורנית, מנכבדי העיר וסוחריה) בנובהרדוק. בשנת ה'תרל"ד משפחתו עברה לגור בבריסק. כנער שימש את רבי יהושע לייב דיסקין עד סיום כהונתו והושפע ממנו רבות בשיטות ההוראה. לאחר נישואיו בשנת ה'תרמ"ב נכנס ללמוד בישיבת וולוז'ין. בשנת ה'תרמ"ח לאחר פטירת הגאון ר' יוסף דב הלוי סולובייציק (ה'בית הלוי) קהילת בריסק ביקשו למנות את בנו, הגאון ר' חיים. אולם הוא התנה זאת שבמקביל רבינו ימונה למורה הוראה ולדיין ותופקד בידיו האחריות על פסיקת ההלכות והדיונים הממוניים בעיר. בשנת ה'תרע"ח לאחר פטירת ר' חיים הלוי סולובייציק, הגאון ר' יצחק זאב הלוי סולובייציק התמנה במקום אביו ורבינו המשיך לשמש כמורה הוראה והדיין של בריסק. רבינו עסק בלימוד ההלכה הפסוקה. כבר בישיבה התפרסם כבקי ובר סמכא בעניינים הלכתיים מסובכים. יכולת הפסיקה שלו היתה מדהימה. תוך דקות ספורות היה יכול להספיק לענות עשרות תשובות בעניינים מורכבים. רבי חיים הלוי סולובייציק התבטא על רבינו: "במקצוע ההוראה רבי שמחה זליג הוא יחיד בדורו!". ההערכה אליו גברה בעקבות מקרה מסוים שבו רבינו הכריז ברבים כי טעה בפסיקת ההלכה. התפרסם כגאון בכל חלקי התורה. מידת יראת השמיים שלו היתה מופלאה. תפילתו היומיומית היתה סוערת ונרגשת וכולו היה כאש בוערת. בשעה שהיה מורה הוראה היה אחוז פחד וחרדה שלא יטעה חלילה. מידותיו הטובות וליבו הרחום והשופע לזולת היו ידועים לרבים והיה מקריב את כל כולו לעשיית צדקה וחסד. רבנו נעקד על קידוש השם ב-ד' חשוון ה'תש"ג עם יהודי בריסק. רבנו חי ופעל כ-78 שנים. ה' יקום דמו!

ת.נ.צ.ב.ה. וזכותו תגן עלינו אמן!.

מדת סבלנותו של רבנו היתה מפלאה וכן מידותיו הטובות היו מפלאות. בספר 'להגיד' (ד'רשות), פרשת שבוע ופניני מוסר ממגידים בדורות הקודמים) מביא ספר ששמע מ'דידו ר' וועלוול אידלמן שהיה נוכח בשעת מעשה. נער הייתי וגרתי עם ר' שמחה זליג במשך כמה שבועות. היה זה בימות הקיץ החמים כשאחד מבני משפחתו של ר' שמחה זליג לא רצה ללון יחידי. הוא בקש ממני לבוא ולגור בביתו במשך אותם שבועות. הבית הדל שבו היה גר באותה תקופה, היה בעליית בית הכנסת שבו עסק בתורה במשך שעות היום. ביום הראשון היינו בלינה הראשון, המתנתי בבית-הכנסת. כשהבחנתי שר' שמחה זליג סוגר את הגמרא ועומד לצאת מבית הכנסת, קמתי גם אני ממקומי ונצאתי ללוותו, אבל אז ראיתי כי יהודי תמהוני תושב העיר התחיל ללוות את רבנו. בהתחלה לא התקרבתי כלל אבל כשראיתי שהתמהוני לא מרפה ממנו, נסיתי לעמוד קרוב יותר. חשבתי לעצמי: "אולי אסיע לר' שמחה זליג". שמעתי שהאיש שואל את רבנו שאלה בענייני שדוך. רבי שמחה זליג ששמע את השאלה השיב: "כן, בני". השנים נפרדו. מהרתי לעבר ר' שמחה זליג, אבל התמהוני הנ"ל שב שנית כמי שאינו בטוח שהרב הבין את השאלה. הוא שאל שוב בלחש. ר' שמחה זליג שמע והשיב: "כן, בני, אתה יכול להתחתן". האיש נפרד, אבל עצביו המתוחים החזירו פעם שלישית. ושוב שואל ושוב רבנו עונ לו במאור פנים כך עוד פעם פעמים, במעלה המדרגות. כשהגענו לדלת פתח הבית היה נראה שאכן ב"ה זו כבר הפעם האחרונה. הדן נפרד ממנו בהארת פנים מיחדת: "לילה טוב בני. אתה יכול להתחתן". חלפו שני געים ונקישות קלות נשמעו על הדלת. חששתי שמא האיש ההוא עומד על המפתח. שאלתי את הגאון ר' שמחה זליג האם לנעל את הדלת ולא לפתח. ר' שמחה זליג הביט עלי והשיב בפשטות: "לא, שיכנס וישאל!". האיש נכנס ושאל, והדן הישיש הביט עליו והשיב: "כן, הנך הגון וראוי להתחתן". היהודי התמהוני עמד בצד החדר אחוז עצבים וטרוד בספקותיו. כשהדן הישיש הניח את המגבת על כתפו לטל ידים לאכילה, הוא רץ במהירות ולחש לו באזניו את השאלה. ר' שמחה זליג הפנה את הראש לעברו: "כן, בני, אתה יכול להתחתן". כך עוד פעמים בשעת הסעודה עצמה. האיש המתין בצד כוסס את צפרניו בדאגה עד לאחר ברפת המזון. לאחר מכן שאל שוב. ר' שמחה זליג השיב: "כן, בני, כן". ר' שמחה זליג אכל פת קצר. הוא קם מפסא וצעד לעבר המטה. אח"כ פשט את ה'טלית קטן'... היהודי התקרב בפעם האחרונה, שאל וקבל תשובה חיובית: "כן, בני, אתה ראוי ויכול להתחתן". הוא חיך לעברו בשמחה מיחדת ובלבביות: "כן, בני היקר. לילה טוב". היהודי יצא את הבית, ולא שב... הגאון ישב על מטתו. לא יכולתי להתאפק ושאלתי בקול: "רבי, עד היכן?!" רבי שמחה זליג לא התרעם על שאלתי והשיב גם לי בהארת פנים. הוא הקריא בקול ענין וחלוש את דברי חז"ל: "לעולם יהא אדם רך כקנה ולא יהיה קשה כארז". בבקר מהרתי לעבר חתנו של ר' שמחה זליג. ספרתי לו בהתרגשות את הדברים פהותיו. בקשתי לטפס עצה איד לסייע לר' שמחה זליג להפטר מהאיש בדרך פבד. חתנו חיך ואמר לי: "בחור'ל, זה לא מהיום ואף לא מאתמול. מה שראית אתמול בלינה, אינו חדש - כבר תקופה של כמה שבועות, מדי לילה הדבר חוזר על עצמו - בדרך שמוכילה מבית הכנסת לבית הסמוך של ר' שמחה זליג, והוא ממאן שיגעו בו וברגשותיו לרעה".

יום אחד בעוד הנער (אליעזר מנחם שך) יושב ולומד פדרכו בעזרת הנשים, הגיע אליו שליח מראש הישיבה רבי איסר זלמן זצ"ל ומסר לו שראש הישיבה מבקש לראותו. ספנת המלחמה שהלכה ונתממשה זה שנה וחצי, הביאה את רבי איסר זלמן לתור אחר "סגלה" לשמירה.

מגדל חביבות התורה ובני התורה הגה ברוחו לאכסן בחור ישיבה במעונו הצר – כדי שזכות התורה של אותו בחור וזכות הכנסת האורחים, תגן מפל צרה וצוקה. "ארוח" מסוג זה לא היה קל כלל ועקר. באותם ימים, היה ערך המטבע הרוסי בשפל המדרגה. המשכורת שרבי איסר זלמן קבל, לא הספיקה אפילו לכדי רבע מן ההוצאה, הדברים הביאו לכך שיו"ר ועד הקהלה – הד"ר שילדקרויט, הורה לשמש לקרא לאספה של נכבדי הקהל. זאת, על מנת שיחליטו להעלות את משכורתו של הרב. השמועה על אודות האספה, גנבה לאזניו של רבי איסר זלמן. כאשר שמע מפי השמש על קיום הכנס ומסרתו, נחרד כלו. ר' אשר ליפשיץ, מבני הישיבה, היה אותה שעה בביתו. רבי איסר זלמן פנה אליו ובקשו ללכת אתו לד"ר שילדקרויט. בהגיעם אל הבית פנה ליו"ר ועד הקהלה ואמר לו: שמעתי שהורית לכנס את נכבדי הקהל לאספה. זה אכן טוב מאד. אספה זו הנה דבר בעתו, ובאמת יש בכך צרך דחוף. אולם הנני מבקש ממך בכל לשון של בקשה: "לא לדבר: יש לטפס עצה כיצד אפשר לעזר לאותם המוני הפליטים, הרעבים ללחם. על משכרתי אין מה לדבר, שכן אני, ב"ה, אינני רעב ללחם". הד"ר שילדקרויט הפתע. הוא ידע היטב את מצוקתו של הרב. משום כך הפציר בו, שירשה לדבר גם על ענין משכורתו. רבי איסר זלמן עמד נחרצות על דעתו: "יש לי מספיק למחיתי דבר לא חסר לי"! כך אמר. אולם בפעל, היה מצבו הגשמי של רא"ז דחוק מאוד. רעיתו, הרבנית בילא הינדא, היתה אופה לחמניות במשך כל הלילה, לצורך פרנסה. ובבקר היתה מוכרת אותן לנשים, שהתפרנסו ממכירת דברי מאכל לאנשי הצבא שבעיר. ולמרות זאת, עדין לא היה לו לרא"ז כדי מחיתו. לצורך השלמת פרנסה, הוא השפיר חלק מביתו לר' ליב רוזובסקי מלאכוביץ, אשר בא לסלוצק כפליט עם כל בני משפחתו. על אף דחקו ראה כאמור רבי איסר זלמן צרך להכניס בן ישיבה שדור בביתו, הויאבויילניקר מתמיד – שהשתכן בבית המדרש, היה מי שנבחר לשמש כסגלה. משהגיע הויאבויילניקר אל ביתו, נוכח רבי איסר זלמן לראות עד כמה קלע אל המטרה. אל מול עיניו נתגלתה ה"סגלה", בכל הודה והדרה: בגדים בלויים מחררים וקרועים, מכנסים שברפים מבצבצות מתוכן, נעלים בלויים וקרועות שאצבעות הרגלים בולטות מתוכן וחבלים דקים קושרות את סלייתן. גוו צנום ופנים חורות, עליהן נסוד חיוך רחב. רנה של תורה. הרבנית בילא הינדא, לא האמינה למראה עיניה, בפקדת בעלה הגדול, רכשה הרבנית חליפה חדשה שנועדה להחליף את מקבץ הטלאים שעטה הויבויילניקר. לימים סח מרן זצ"ל: "כשהביאני המלך חדריו, בבואי לביתו של רבי איסר זלמן, חששתי שמא הוא טועה בי. מסתמא סבור הוא כי הנני עלוי השקוע בתלמודו, עד כדי שאיננו משים אל לבו שבגדיו קרועים ובלויים. אולם משהעניק לי במתנה חליפה חדשה נחה דעתי: רבי איסר זלמן יודע את האמת. הוא הבין כי אינני אלא בחור עני מרוד" ... כך הפך הנער לדיר קבע בביתו של רא"ז. באחד מהחדרים הקצתה עבורו פנה, בה עמדה מטה ועל ידה כוננית קטנה. שם הניח את רכושו היקר מכל, שעליו שמר כבבת עינו, מחברות חדושי התורה... באישון ליל, עת עלה הבחור על ערש יצועו ושקע ב"מתוקה שנת העובד", נכנס רבי איסר זלמן בלאט לחדר ועלעל במחברותיו של המתמיד. בבקר נכונה לבחור המתמיד הפתעה גדולה. הוא לא ידע את נפשו מרב אשר. מבין השיטין האירו כמרגליות האורות והוספות, אלה היו חרוטות בחרט "אבן האזל". כתב ידו של רבי איסר זלמן, אשר עטר את המחברות בהערותיו המחכימות. לא בכדי ראה מרן זצ"ל לנכון, לקבע לימים דברי הודאה אלו בפתח ספרו: "וחובה עלי להזכיר את דודי מו"ר הגאון הגדול מרן ר' איסר זלמן מלצר צוק"ל... ודודתי הרבנית מרת בילא הינדא ז"ל... אשר פהורים היו לי מצעירותי" (מתוך מרן הרב שך)